EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 12. 4. 2019
COM(2019) 179 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Výnimky udelené členskými štátmi v zmysle nariadenia (EÚ) č. 181/2011 o právach cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 2006/2004

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

Výnimky udelené členskými štátmi v zmysle nariadenia (EÚ) č. 181/2011 o právach cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 2006/2004

1. ÚVOD

1.1. Kontext

V nariadení (EÚ) č. 181/2011[1] (ďalej len „nariadenie“) sa stanovuje súbor práv cestujúcich, ktorí cestujú autobusovou a autokarovou dopravou v Európskej únii. Účinnosť nadobudlo 1. marca 2013.

Komisia predkladá túto správu na základe článku 2 ods. 6 a článku 18 ods. 2 nariadenia, podľa ktorých musí Komisia predložiť Európskemu parlamentu a Rade správu o výnimkách udelených podľa článku 2 ods. 4, článku 2 ods. 5 a článku 18 ods. 1.

1.2. Rozsah pôsobnosti nariadenia

Nariadenie sa vo všeobecnosti uplatňuje na „pravidelnú dopravu“ (dopravu poskytovanú v presne určených intervaloch po presne určených trasách, pričom cestujúci nastupujú a vystupujú na vopred určených zastávkach) pre nešpecifikované kategórie cestujúcich, ak sa miesto nástupu alebo výstupu cestujúcich nachádza na území členského štátu[2].

1.3. Obsah nariadenia

Cestujúci využívajúci akýkoľvek druh pravidelnej dopravy, bez ohľadu na plánovanú vzdialenosť dopravy, majú nasledujúce základné práva:

1. nediskriminačné podmienky dopravy (najmä nediskriminačné tarify);

2. prístup k doprave pre ľudí so zdravotným postihnutím alebo zníženou pohyblivosťou bez dodatočných príplatkov (dopravcovia môžu odmietnuť prepravovať cestujúcich so zdravotným postihnutím len v tom prípade, ak ich prepravu fyzicky znemožňuje konštrukcia vozidla alebo infraštruktúra autobusových zastávok a staníc, alebo ak by tým došlo k porušeniu zdravotných a bezpečnostných požiadaviek);

3. minimálne pravidlá pre poskytovanie cestovných informácií všetkým cestujúcim pred cestou a počas cesty vrátane informácií o ich právach;

[1] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 181/2011 zo 16. februára 2011 o právach cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 2006/2004 (Ú. v. EÚ L 55, 28.2.2011, s. 1).

[2] Okrem toho sa obmedzený počet ustanovení (z ktorých najdôležitejšie sú ustanovenia týkajúce sa náhrady škody a pomoci, ktoré dopravcovia musia poskytnúť v prípade smrti, zranenia, straty alebo poškodenia spôsobených dopravnými nehodami) uplatňuje aj na „príležitostnú dopravu“, ak sa skupina cestujúcich vytvorí z iniciatívy zákazníka alebo dopravcu.

4. mechanizmus vybavovania sťažností, ktorý musia dopravcovia sprístupniť všetkým cestujúcim; ako aj

5. nezávislé vnútroštátne orgány zodpovedné za presadzovanie v každom členskom štáte, ktoré sú poverené presadzovaním nariadenia a prípadne ukladaním pokút[3].

Cestujúci majú tiež nasledujúce dodatočné práva pri využívaní pravidelnej dopravy, ak je plánovaná vzdialenosť dopravy 250 km alebo viac:

6. poskytovanie cestovných lístkov (elektronických alebo papierových) alebo akýchkoľvek iných dokumentov, ktoré oprávňujú na prepravu;

7. náhrada škody a pomoc v prípade smrti, zranenia, straty alebo poškodenia batožiny v dôsledku dopravnej nehody;

8. informovanie o zrušení cesty alebo meškaní pri odchode;

9. právo na náhradu celej ceny cestovného lístka alebo presmerovanie v prípade zrušenia cesty alebo veľkého meškania pri odchode;

10. primeraná pomoc v prípade zrušenia alebo veľkého meškania (platí iba, ak plánované trvanie cesty je viac ako 3 hodiny);

11. náhrada vo výške 50 % ceny cestovného lístka, ak dopravca nedokázal ponúknuť cestujúcemu možnosť vybrať si medzi úhradou ceny cestovného lístka alebo presmerovaním v prípade zrušenia alebo veľkého meškania; ako aj

12. osobitná pomoc bez dodatočných príplatkov pre ľudí so zdravotným postihnutím alebo zníženou pohyblivosťou na autobusovej stanici aj vo vozidle.

2. Výnimky z rozsahu pôsobnosti nariadenia[4]

2.1. Oslobodenie vnútroštátnej pravidelnej dopravy z rozsahu pôsobnosti nariadenia v súlade s článkom 2 ods. 4 nariadenia

Členské štáty mohli na transparentnom a nediskriminačnom základe do 28. februára 2017 udeliť výnimku z uplatňovania iných ako základných práv pre čisto vnútroštátnu pravidelnú dopravu, ak bola plánovaná vzdialenosť dopravy 250 km alebo viac. Platnosť tejto výnimky sa mohla predĺžiť jedenkrát, a to na obdobie najviac štyroch rokov (najneskôr do 28. februára 2021).

[3] Okrem toho, keďže nariadenie je uvedené v prílohe k nariadeniu (ES) č. 2006/2004 o spolupráci medzi národnými orgánmi zodpovednými za vynucovanie právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa, vnútroštátne orgány, ktoré sa zúčastňujú na spolupráci EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa, môžu navzájom spolupracovať pri vyšetrovaní porušení práv cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave v EÚ a môžu využiť kooperatívne opatrenia na presadzovanie právnych predpisov, aby prevádzkovateľov odradili od porušovania týchto práv.

[4] Zoznam týkajúci sa výnimiek udelených členskými štátmi, ktorý bol aktualizovaný na základe informácií, ktoré poskytli členské štáty, Komisia uverejňuje v tomto dokumente: https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/passengers/road/doc/exemptions-from-bus-coach-passengers-rights-and-obligations.pdf.

V roku 2013, keď nadobudlo toto nariadenie účinnosť, uplatnilo takýto druh výnimiek 13 členských štátov (Česká republika[5], Estónsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Lotyšsko, Maďarsko[6], Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a Spojené kráľovstvo).

V roku 2017 sa celkovo osem členských štátov (Estónsko, Chorvátsko, Lotyšsko, Maďarsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko a Spojené kráľovstvo) rozhodlo predĺžiť platnosť tejto výnimky[7].

2.2. Výnimka pre pravidelnú dopravu, ktorej podstatná časť (vrátane najmenej jedného plánovaného zastavenia) sa uskutočňuje mimo Európskej únie, v súlade s článkom 2 ods. 5 nariadenia

Členské štáty mohli udeliť v prípade pravidelnej dopravy aj výnimky z uplatňovania celého nariadenia, ak sa podstatná časť takejto dopravy (vrátane najmenej jedného plánovaného zastavenia) uskutočňuje mimo územia EÚ. Platnosť týchto výnimiek, ktoré sa takisto museli udeliť na transparentnom a nediskriminačnom základe, uplynula 28. februára 2017, avšak mohla sa predĺžiť jedenkrát na obdobie najviac štyroch rokov (koniec platnosti najneskôr 28. februára 2021).

V roku 2013 udelilo takýto druh výnimiek 14 členských štátov (Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Lotyšsko, Maďarsko, Nemecko, Rakúsko, Slovensko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo a Taliansko).

V roku 2017 sa celkovo deväť členských štátov (Chorvátsko, Estónsko, Grécko, Fínsko, Maďarsko, Lotyšsko, Slovensko, Slovinsko a Spojené kráľovstvo) rozhodlo predĺžiť platnosť tejto výnimky[8].

2.3. Výnimka z uplatňovania niektorých alebo všetkých ustanovení týkajúcich sa práv cestujúcich so zdravotným postihnutím alebo zníženou pohyblivosťou, ktorá bola udelená pre pravidelnú dopravu v súlade s článkom 18 ods. 1 nariadenia

Členské štáty môžu udeliť výnimku z uplatňovania všetkých alebo niektorých ustanovení kapitoly III nariadenia o právach cestujúcich so zdravotným postihnutím alebo zníženou pohyblivosťou pre svoju vnútroštátnu dopravu za predpokladu, že zabezpečia, aby úroveň ochrany zdravotne postihnutých osôb a osôb so zníženou pohyblivosťou podľa ich vnútroštátnych pravidiel bola prinajmenšom rovnaká ako ochrana v zmysle nariadenia. Členské štáty informujú Komisiu o takýchto udelených výnimkách. Komisia prijme vhodné opatrenia, ak sa usúdi, že takáto výnimka nie je v súlade s požiadavkou, aby úroveň ochrany zdravotne postihnutých osôb a osôb so zníženou pohyblivosťou podľa vnútroštátnych pravidiel bola prinajmenšom rovnaká ako ochrana v zmysle nariadenia.

Ani jeden členský štát neudelil výnimky na základe článku 18 ods. 1 nariadenia.

[5] Česká republika udelila výnimky len z článkov 8, 19 a 21 nariadenia.
[6] Výnimka udelená Maďarskom sa nevzťahuje na článok 7 a článok 16 ods. 1 nariadenia.
[7] Ku dňu finalizácie tejto správy 20. decembra 2018 uplatňovali výnimky tie isté členské štáty.
[8] Ku dňu finalizácie tejto správy 20. decembra 2018 uplatňovali výnimky tie isté členské štáty.

3. Konzultácia o výnimkách so zainteresovanými stranami a vnútroštátnymi orgánmi presadzovania práva

Komisia pred tým, ako predložila svoju správu o uplatňovaní nariadenia (EÚ) č. 181/2011[9] Európskemu parlamentu a Rade, uskutočnila v roku 2016 konzultácie o uplatňovaní tohto nariadenia so zainteresovanými stranami. Počas tejto konzultácie organizácie cestujúcich[10] kritizovali členské štáty za to, že udelili priveľa výnimiek. Podľa ich názoru bráni rozsiahle uplatňovanie výnimiek cestujúcim v plnom požívaní ich práv a právnej istoty (zvlášť v tom zmysle, že je pre cestujúcich ťažké vedieť, ktoré členské štáty uplatňujú ktoré výnimky).

Komisia preto v tej istej správe vyzvala členské štáty, ktoré udelili výnimky z nariadenia, aby do 28. marca 2017 preskúmali, či je vzhľadom na ich skúsenosti potrebné tieto výnimky zachovať.

V septembri 2017 Komisia uskutočnila prieskum vo vnútroštátnych orgánoch presadzovania práva, v ktorom ich požiadala, aby vysvetlili, prečo sa ich členské štáty rozhodli tieto výnimky uplatňovať alebo neuplatňovať[11].

Členské štáty vysvetlili svoje rozhodnutia o udelení výnimiek takto: Česká republika, Maďarsko a Holandsko udelili výnimku čisto vnútroštátnej pravidelnej doprave, aby vnútroštátnym prevádzkovateľom poskytli viac času na prípravu na uplatňovanie nariadenia a na zabezpečenie potrebných investícií (napr. do dostupnosti vozového parku a infraštruktúry). Estónsko a Lotyšsko udelili výnimku tejto doprave, pretože uplatňovanie nariadenia na vnútroštátnu dopravu v plnom rozsahu by predstavovalo značnú záťaž pre prevádzkovateľov, čo by viedlo k ukončeniu poskytovania určitých služieb. Chorvátsko udelilo túto výnimku na žiadosť národných prepravcov. Spojené kráľovstvo udelilo túto výnimku v súlade so všeobecnou politikou vlády využiť všetky výnimky z právnych predpisov EÚ, ktoré by podnikom znížili náklady.

Nemecko, Estónsko, Lotyšsko a Holandsko vysvetlili, že pravidelnej doprave s podstatnou časťou tejto dopravy prevádzkovanou mimo Európskej únie udelili výnimku preto, aby mohli opätovne prerokovať svoje dvojstranné dohody o osobnej cestnej doprave s tretími krajinami a zaviesť podobné články o právach cestujúcich v týchto dohodách.

4. Záver

Niekoľko členských štátov udelilo v priebehu prvých štyroch rokov uplatňovania nariadenia rozsiahle výnimky, aby umožnilo autobusovým a autokarovým dopravcom pripraviť sa na uplatňovanie nariadenia. Niektoré z týchto členských štátov v roku 2017 pri zvažovaní, či by mali pokračovať vo využívaní týchto výnimiek, usúdili, že autobusoví a autokaroví dopravcovia sú pripravení uplatňovať nariadenie v plnom rozsahu a nie je ďalej potrebné tieto výnimky uplatňovať. Napriek tomu však stále existuje 10 členských štátov, ktoré využívajú dve alebo jednu z týchto výnimiek.

[9] COM(2016) 619 final.
[10] Európske fórum zdravotného postihnutia (EDF) a Európska federácia cestujúcich (EPF).
[11] http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeeting&meetingId=2166.